

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็น พระสงฆ์ในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำนวน ๒๐๓ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๘๘๗ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล ที่ได้รับจากแบบสอบถามตามสาระสำคัญของแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ โดยผู้วิจัยได้ข้อมูลตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ผลการวิจัยสามารถนำมาสรุป อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒๐๓ รูป พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม มีอายุระหว่าง ๓๐-๓๙ ปี มีจำนวน ๘๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๙ โดยมีพรรษาอยู่ระหว่าง ๑-๕ พรรษามีจำนวน ๑๐๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๗ มีวุฒิการศึกษาสามัญต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๑๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๒ และมีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นตรี มีจำนวน ๗๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔ อีกทั้งไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีจำนวน ๑๕๑ รูปคิดเป็นร้อยละ ๗๔.๔

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๔๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำสังฆกรรม กับด้านการบริหารงานปกครอง โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๐๗ และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

๑) **ด้านการรับสมาชิกเข้าองค์การ** พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการรับสมาชิกเข้าองค์การ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๕๕๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ๕ ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อ

๒) **ด้านการทำสังฆกรรม** พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการทำสังฆกรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๖๐๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓) **ด้านการบริหารงานปกครอง** พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการบริหารงานปกครอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๖๐๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ๕ ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อ

๔) **ด้านการตัดสินอธิกรณ์และระงับอธิกรณ์** พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการตัดสินอธิกรณ์และระงับอธิกรณ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๖๐๖) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาปริญญาธรรมของพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีระดับวุฒิการศึกษาสามัญ มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีระดับวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีระดับวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๖ พระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี สรุปได้ดังนี้

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

๑. ด้านการรับสมาชิกเข้าองค์กร พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับ เจ้าอาวาสไม่มีภาวะผู้นำในการดูแลจัดการอยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๕๘ รูป รองลงมาคือ ไม่มีกฎระเบียบในการรับพระภิกษุเข้าสังกัดวัดอยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๖๒ รูป และไม่มีการจัดอบรมพระที่บวชใหม่ถึงข้อวัตรปฏิบัติอย่างถูกต้อง อยู่ในอันดับสุดท้าย มีจำนวน ๔๐ รูป

๒. ด้านการทำสังฆกรรม พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับ พระภิกษุไม่ให้ค้อยให้ความร่วมมือในการทำสังฆกรรมอยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๕๔ รูป รองลงมาคือ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำสังฆกรรมอยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๕๐ รูป และเจ้าอาวาสไม่ส่งเสริมให้มีการหัดมนต์ที่ใช้ในการทำสังฆกรรม อันดับสุดท้าย มีจำนวน ๔๑ รูป

๓. ด้านการบริหารงานปกครอง พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับ เจ้าอาวาสไม่มีความเป็นผู้นำขาดความเด็ดขาดอยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๕๒ รูป รองลงมาคือ ไม่มีกฎระเบียบวัดอย่างชัดเจนอยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๕๐ รูป และพระภิกษุไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย อยู่ในอันดับสุดท้าย มีจำนวน ๔๓ รูป

๔. ด้านการตัดสินอธิกรณ์และการระงับอธิกรณ์ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับ ขาดความยุติธรรมในการตัดสินของพระสังฆาธิการ อยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๕๘ รูป รองลงมาคือ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ปกครองบ้านเมืองอยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๕๓ รูป และพระสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องอธิกรณ์อยู่ในอันดับสุดท้าย มีจำนวน ๓๗ รูป

ความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

๑. ด้านการรับสมาชิกเข้าองค์กร พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรตั้งกฎระเบียบในการรับพระเข้าสังกัดวัดอยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๕๑ รูป รองลงมาคือ เจ้าอาวาสควรให้ความสำคัญกับการรับพระเข้าสังกัด อยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๔๗ รูป และควรมีการจัดอบรมข้อวัตรปฏิบัติที่ถูกต้องแก่ผู้บวชใหม่ อยู่ในอันดับสุดท้าย มีจำนวน ๓๙ รูป

๒. ด้านการทำสังฆกรรม พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรมีการดูแลเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่ไม่ให้ความร่วมมือในการทำสังฆกรรม อยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๕๒ รูป รองลงมาคือ ควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำสังฆกรรม อยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๔๖ รูป และคณะสงฆ์ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการทำสังฆกรรมอยู่ในอันดับสุดท้าย มีจำนวน ๓๕ รูป

๓. ด้านการบริหารงานปกครอง พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรมีการตั้งกฎระเบียบวัดอย่างชัดเจน อยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๕๓ รูป รองลงมาคือ ควรตั้งพระพี่เลี้ยงคอยดูแลพระภิกษุบวชใหม่อยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๔๙ รูป และควรกวาดขัดเรื่องการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย อยู่ในอันดับสุดท้าย มีจำนวน ๓๙ รูป

๔. ด้านการตัดสินอธิกรณ์และการระงับอธิกรณ์ พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ในวัดมีส่วนร่วมวินิจฉัยเรื่องอธิกรณ์อยู่ในอันดับที่ ๑ มีจำนวน ๕๕ รูป รองลงมาคือ ควรสนับสนุนเจ้าหน้าที่ปกครองบ้านเมืองเข้าร่วมระงับอธิกรณ์ อยู่ในอันดับที่ ๒ มีจำนวน ๕๑ รูป และควรมีนโยบายยกย่องและชมเชยพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามข้อวัตร อยู่ในอันดับสุดท้าย มีจำนวน ๔๑ รูป

๕.๑.๕ แนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการใน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ สามารถสรุปได้ดังนี้

๑) แนวทางในการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการรับสมัครเข้าองค์กร ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า พระอุปฌาย์เป็นผู้ที่อำนาจพิจารณาคัดเลือกผู้ที่จะอุปสมบทเข้ามาเป็นภิกษุสงฆ์ ตามพระธรรมวินัยที่ได้บัญญัติไว้ โดยกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกต้องเป็นผู้ชายมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ไม่เคยทำความผิดหนักคดีอาญามาก่อน และจะต้องมีผู้รับรองความประพฤติ นอกจากนี้ยังจะต้องอยู่รับการศึกษาอบรมในสำนักอุปฌาย์อีกด้วย

๒) แนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการทำสังฆกรรม ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า สังฆกรรมถือว่าเป็นกิจของคณะสงฆ์ทั้งหมด ซึ่งจะใช้สงฆ์จำนวนกี่รูปนั้นขึ้นอยู่กับพระวินัยที่บัญญัติไว้ โดยประกาศให้สงฆ์ทราบเพื่อทำกิจร่วมกัน การทำสังฆกรรมของสงฆ์มีกฎระเบียบที่ชัดเจน โดยการบอกวัน เวลา สถานที่ในการทำ เพื่อการมีส่วนร่วมและความพร้อมเพรียงสามัคคี ในขณะเดียวกันก็ควรมีการลงโทษแก่พระภิกษุที่ไม่ให้ความสำคัญ หรือไม่ให้ความร่วมมือในการทำสังฆกรรมร่วมกัน

๓) แนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการบริหารงานปกครอง ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า การบริหารปกครอง จะยึดถือหลักการมากกว่าบุคคล โดยใช้การบริหารตามความเหมาะสม ความถูกต้อง เทียบธรรมเป็นใหญ่ การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันจะมีฝ่ายมหานิกายและธรรมยุต ล้วนอยู่ภายใต้องค์กรสงฆ์เดียวกัน โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประมุข มีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรบริหาร ไปจนถึงระดับวัดคือเจ้าอาวาส โดยมีการวางแผนและกำหนดแนวทางการพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งมีการมีสวดสวดดูแลพระสงฆ์ภายในวัดอย่างทั่วถึงเท่าเทียมและเป็นธรรม

๔) แนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการตัดสินอธิกรณ์และการระงับอธิกรณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า เมื่อมีเหตุวิวาทหรือมีปัญหาขัดแย้งในองค์กรสงฆ์จะใช้การตัดสินและระงับอธิกรณ์เพื่อระงับหรือชำระเหตุวิวาทขัดแย้งเหล่านั้น ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ลงมาไกล่เกลี่ยหรือแก้ไข หากมีความขัดแย้งภายในวัดเจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้ลงมาคอยกำกับดูแลปัญหา ถ้ามีการกระทำผิดอย่างรุนแรงล่วงละเมิดหรือประพฤติผิดพระธรรมวินัยร้ายแรง ก็จะเป็นการลงนิคหกรรม คือให้สละสมณะ

เพศ แต่บางปัญหาอาจขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองดำเนินการตามกฎหมายของรัฐทุกขั้นตอน

๕.๒ การอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ข้อสรุปในประเด็นที่สำคัญ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ ด้านการรับสมาชิกเข้าองค์กร จากผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการรับสมาชิกเข้าองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีความความคิดเห็นสูงสุดคือ เปิดโอกาสให้พระภิกษุ สามเณร มีส่วนร่วมในการประชุมการจัดกิจกรรมของวัด และรองลงมาคือ มีกลั่นกรองตรวจสอบผู้บวชใหม่ตามกฎหมายเถรสมาคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุ่มเธ)** ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ในการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าอาวาส ควรมีการเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรภายในวัด ได้มีส่วนร่วมในการประชุม กำหนดนโยบาย วางกฎระเบียบและการดำเนินกิจกรรมของวัด^๑ แสดงให้เห็นว่า การรับสมาชิกใหม่เข้ามาแล้วพระสังฆาธิการที่เป็นอุปัชฌาย์ จะต้องให้สัทธิวิหาริกอยู่รับการศึกษาอบรมในสำนักของอุปัชฌาย์หรืออาจารย์ก่อน ซึ่งเรียกว่าการถือนิสัย เพื่อให้มีความรู้หรือความประพฤติเพียงพอที่จะปกครองตัวเองได้ จะต้องอยู่ศึกษาต่อไปจนกว่าอาจารย์หรืออุปัชฌาย์เห็นว่ามีคุณสมบัติเพียงพอที่จะเป็นนิสิมุตตกะ คือไม่ต้องถือนิสัยในสำนักของอุปัชฌาย์อาจารย์ เพราะมีคุณสมบัติเพียงพอที่จะรักษาตัวเองได้แล้ว

๕.๒.๒ ด้านการทำสังฆกรรม จากผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการทำสังฆกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อ

^๑พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุ่มเธ), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

การบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ มีประชาสัมพันธ์ในการทำสังฆกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่นวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา รองลงมาคือ ให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการทำสังฆกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระจรัส จิรปุณฺโญ (เอี่ยมศรีเพ็ง)** ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการงานของวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานของวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาส่วนใหญ่ในการบริหารจัดการงานของวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ พบว่า พระสังฆาธิการขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการในองค์กร ในด้านสิ่งก่อสร้างดูแลาวรรวัดยังขาดผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการอยู่อีกมากและวัดกับชุมชนขาดการติดต่อประสานงานที่ดีต่อกันในการจัดกิจกรรม ข้อเสนอแนะคือ พระสังฆาธิการควรมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการในองค์กร ควรมีการฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจวิธีการเผยแผ่ธรรมะ ควรมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยดูแลประสานงานในถาวรวัตถุภายในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยอยู่เสมอ และวัดกับชุมชนควรมีการประสานงานในการจัดกิจกรรมด้วย^๒ แสดงให้เห็นว่า การออกแบบเป็นพระภิกษุ เป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ที่เน้นการฝึกหัดกาย วาจาและใจ จึงมีรูปแบบและหน้าที่ปฏิบัติที่แตกต่างออกไปจากวิถีของชาวบ้านทั่วไป วิถีชีวิตของพระสงฆ์จึงเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่การเริ่มบวชไปจนถึงลาสิกขา โดยมีรูปแบบชีวิตที่แตกต่างจากเดิมและมีรูปแบบเฉพาะ พระสงฆ์จะต้องฝึกฝนตนเองในด้านพฤติกรรม เป็นการฝึกฝนกาย วาจา ในการอยู่ร่วมกันในทางสังฆมสงฆ์

๕.๒.๓ ด้านการบริหารงานปกครอง จากผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการบริหารงานปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ มีการออกกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ แก่พระพุทธศาสนิกชน เช่น การห้ามเล่นการพนัน ห้ามดื่มสุรารายในบริเวณวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปญฺญารโร)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ซึ่งสังกัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆา

^๒พระจรัส จิรปุณฺโญ (เอี่ยมศรีเพ็ง), “การบริหารจัดการงานของวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

การในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง พบว่า ออกกฎระเบียบปฏิบัติของศิษย์วัดและผู้อาศัยอยู่ภายในวัดพร้อมกับบทลงโทษเมื่อทำผิดอย่างชัดเจน ควรจะดูแลพระภิกษุสามเณรได้ปกครองอย่างเป็นธรรม ควรให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยๆ ที่ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และควรเพิ่มบทลงโทษให้สมเหตุสมผลเมื่อเกิดกรณีพระภิกษุสามเณรไม่เชื่อฟังหรือไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ^๓ แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีประชาชนเข้ามาจัดการบำเพ็ญกุศลงานศพ หรือเข้าร่วมในกิจกรรมที่วัดจัดขึ้นมากก็ตาม มักจะมีการเล่นการพนัน หรือดื่มสุรากันเป็นประจำ เพราะเขาถือว่าเป็นความสนุกสนาน รื่นเริง แต่พวกเขาอาจจะลืมไปว่าวัดเป็นสถานที่ที่มีความสงบ และเพื่อการปฏิบัติธรรม จึงไม่สมควรที่จะนำอบายมุขเข้ามาในวัด

๕.๒.๔ ด้านการตัดสินอธิกรณ์และการระงับอธิกรณ์ จากผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการตัดสินอธิกรณ์และการระงับอธิกรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการปกครองที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความความคิดเห็นสูงสุดคือ มีการส่งเสริมให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมได้เป็นผู้ร่วมวินิจฉัยเรื่องอธิกรณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระใบฎีกาสมชาย ธมมธโร (สีหบุตร)** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี คือ ผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามพระธรรมวินัย การออกกฎระเบียบข้อบังคับของพระธรรมวินัย พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ไม่ค่อยตั้งใจเท่าที่ควร และการขัดแย้งกันไม่เข้าใจกันในเรื่องพระธรรมวินัย^๔ แสดงให้เห็นว่า ในทางสงฆ์เมื่อมีเหตุวิวาทหรือมีปัญหาขัดแย้งจะใช้การระงับอธิกรณ์ เพื่อระงับหรือชำระเหตุวิวาทขัดแย้งเหล่านั้น พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ยังคงความสำคัญทันสมัย และสามารถนำไปปรับ

^๓พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปณฺณารโห), “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^๔พระใบฎีกาสมชาย ธมมธโร (สีหบุตร), “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

ประยุกต์ใช้กับยุคสมัยได้ โดยเฉพาะการสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในสังคมบนสถานการณ์ของความขัดแย้ง ซึ่งหลักธรรมวินัยสามารถที่จะนำประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อการสร้างความปลอดภัยในสังคมได้อย่างแท้จริง

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) คณะสงฆ์ควรจัดให้มีการอบรมเรื่องกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การปกครองคณะสงฆ์

๒) คณะสงฆ์ควรจัดการประชุมพระสังฆาธิการ เพื่อวางนโยบายในการปกครองร่วมกัน ภายในเขตการปกครอง

๓) คณะสงฆ์ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการผู้ได้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการกำหนด หรือการออกข้อบังคับในการปกครอง เพื่อให้การปกครองบังคับบัญชาเป็นไปโดยสงบเรียบร้อย

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) เจ้าอาวาสควรมีการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการวัด มีการวางแผนทั้งระยะสั้น ระยะยาว ในการบริหารจัดการ และพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม

๒) เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัดและชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีการประชุมกัน เพื่อหาข้อผิดพลาด ปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการบริหารจัดการและพัฒนาวัด

๓) เจ้าอาวาสควรจัดกิจกรรมเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

๔) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการประชุม อบรมหรือสัมมนาให้แก่พระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด เพื่อเป็นเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการ และ พัฒนาวัด

๕) เจ้าอาวาสควรกำกับให้พระภิกษุ สามเณร ดูแลรักษาความสะอาดเสนาสนะ และ บริเวณสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัดอยู่เสมอ เพื่อให้วัดมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม เหมาะสำหรับการบำเพ็ญบุญบารมีเพื่อกุศลของพุทธศาสนิกชน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน เพื่อทำให้ทราบถึงเปลี่ยนแปลงด้านการปกครองและแนวโน้มการปกครองคณะสงฆ์ในอนาคต

๒) ควรศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ เพื่อเป็นแนวทางในการปกครอง

๓) ควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทด้านการปกครองในส่วนภูมิภาค เพื่อก่อให้เกิดการเปรียบเทียบและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนารูปแบบการปกครองที่ดีและสอดคล้องกับปัจจุบัน

๔) ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของเจ้าอาวาสในการปกครองให้สูงขึ้น เพื่อให้งานด้านการปกครองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕) ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียด ด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก